رۆژی ئافرەتانی جیهان

نوسینی : ئەلیکسەندرا کۆلۆنتای .... وەرگێرانی لەئینگلیزیەوە: ئازاد ئارمان

ڕۆژی ئافرەتانی جیهان

بەشی دووەم

نووسینی: ئەلێکسەندرا کۆلنتای

و. لە ئینگلیزی یەوە: ئازاد ئارمان

مەراسیمی شۆڕشگێرانە

رۆژی ئافرەتان یان ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار، رۆژێکە بۆ هاوپشتی نێونەتەوەیی، رۆژی پێداچوونەوەیە بە رێکخراوبوونی ئافرەتانی کرێکاردا. بەڵام ئەم رۆژە تایبەت نیە تەنها بە ئافرەتان. 8ی مارس ڕۆژێکی مێژووی و لە بیرنەچووەیە بۆ کرێکاران و جوتیاران، بۆ تەواوی کرێکاران لە ڕووسیا و هەروەها گشت کرێکاران لە جیهان دا.

لەم ڕۆژەدا لە ساڵی 1917 شۆڕشی شوباتی مەزن هەڵگیرسا.(1) ئافرەتانی کرێکار لە شاری پترۆگراد دەستیان دایە شۆڕش، ئەوان یەکەمین کەسانێک بوون ئاڵای دژایەتی دەسەڵاتی تزاری لایەنگرانیان راگەیاند. ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار دوو جار جەژنە بۆ ئێمە.

بەڵام ئەگەر ئەم رۆژە پشووی گشتی یە بۆ تەواوی پرۆلیتاریا، بۆچی پێی دەڵێن "ڕۆژی ئافرەتان"؟ بۆچی ئێمە مەراسیم و کۆبونەوەی تایبەتی بۆ دەگێرین، لە هەمووی گرنگتر ئامانجمان چی یە لە کرێکارانی ئافرەت و ئافرەتانی جووتیار؟

ئایا ئەمە یەکێتی و هاوپشتی چینی کرێکاران دەخاتە ڕەوشێکی مەترسی دارەوە؟ بۆ وەڵام دانەوەی ئەم پرسیارانە، ئێمە پێویستە سەیری رابردووی خۆمان بکەین و بزانین ڕۆژی ئافرەتان چۆن هاتۆتە کایەوە، بۆ چی ئامانجێک خۆ ڕێکخەین.

چۆن یاخود بۆچی ڕۆژی ئافرەتان ڕێکخرا؟

سالآنێکی دوور نا، تەنها 10 ساڵ لەمەوبەر، کێشەی یەکسانی ئافرەتان، یاخود کێشەی بەشداربوونی ئافرەتان لە گەل پیاوان لە پەرلەماندا بوە جێگای مشتومڕ. چینی کرێکار لە تەواوی وولآتە سەرمایەداری یەکانی دونیادا دەستیان دایە خەبات بۆ مافەکانی ئافرەتانی کرێکار، بۆرژوازی نەیدەویست ڕەزامەندی مافەکانی ئافرەتانی کرێکار بکات.

بە قازانجی بۆرژوازی نەبوو چینی کرێکار مافی دەنگدانی هەبێت لە پەرلەماندا. هەروەها لە هەموو وولآتاندا ڕێگریی یاسایی دروست کرد بۆ ڕێگە گرتن لە مافی ئافرەتانی کرێکار.

سۆسیالیستەکان لە ئەمریکای باکوور بێوچان تێدەکۆشان لە پێناوی داخوازی مافی دەنگدان بە شێوەیەکی تایبەتی بەبێ ڕاوەستان. لە 28ی شوباتی 1909 دا، ئافرەتانی سۆسیالیست لە وولآتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا کۆبونەوە و خۆپیشاندانی گەورەیان بەرێخست لە سەرتاسەری وولآتدا لە پێناوی داخوازی یە سیاسی یەکانی ئافرەتانی کرێکار. ئەو ڕۆژە یەکەمین "ڕۆژی ئافرەتان" بوو. ئەم دەست پێشخەری یە بۆ ڕێکخستنی "ڕۆژی ئافرەتان"(2) بەم شێوەیە دەگەرێتەوە بۆ خەباتی ئافرەتانی کرێکار لە ئەمریکا.

لە ساڵی 1910دا، دووهەمین کۆنفراسی جیهانی ئافرەتانی کرێکار، کلآرا زیکتین (3) دەبێتە هۆی بەرەوپێش چوونی مەسەلەی ڕێکخستنی ڕۆژی ئافرەتانی کرێکارانی جیهان. لەم کۆنفراسە بریاریاندا هەموو ساڵێک لە تەواوی وولآتاندا لە هەمان ڕۆژ دا پێویستە مەراسیمی "ڕۆژی ئافرەتان" ڕێزی لێبگرن لە ژێر دروشمی " مافی دەنگدانی ئافرەتان هێز و یەکێتیمان پێدەبەخشێت لە خەبات بۆ سۆسیالیزم".

له ماوه‌ی ئه‌م چه‌ند ساڵه‌دا، مه‌سه‌له‌ی بنیاتنانی په‌رله‌مانێکی دیموکراتی زیاتر...هتد، فراوان کردنی مافی به‌شداری کردنی ئافره‌تان له ده‌نگدان دا، یه‌کێک بوو له خاڵه بنچینه‌ییه‌کان له پێش جه‌نگی جیهانی یه‌که‌م دا، کرێکاران له ته‌واوی ووڵاته بۆرژوازی یه‌کان مافی ده‌نگ دانیان هه‌بوو بێجگه له ڕووسیا. (4) ته‌نها ئافره‌تان و شێته‌کان نه‌بێت له سه‌ر هه‌مان بێ مافی پێشوو مابوونه‌وه. هه‌ر ئێستا له هه‌مان کات واقیعیه‌تی داخوازی سه‌رمایه‌داری به‌شداری یه له ئابووری نیشتیمانی. هه‌موو ساڵێک ژماره‌ی ئافره‌تان له زیاد بوون دایه له کارگه و کارخانه‌کان چ وه‌کو خزمه‌تکار یان وه‌کو پاقژکه‌ره‌وه. ئافره‌تان کار ده‌که‌ن شان به شانی پیاوان، سامان و گه‌نجینه‌ی ووڵاته‌کان به‌رهه‌م هێنراوه له سه‌ر ده‌ستی ئه‌وان. به‌ڵام ئافره‌تان بێ به‌ش کراون له مافی ده‌نگدان.

به‌ڵام له ساڵی رابردوو دا پێش ئه‌وه‌ی جه‌نگ ده‌ست پێ بکات نرخی خواردن چووه سه‌رێ، چوونه سه‌ره‌وه‌ی نرخ وای کرد باشترین و ئاشتیخوازترین ئافره‌تانی ماڵه‌وه ئاره‌زووی کاری سیاسی بکه‌ن و خۆپیشاندان بکه‌ن له دژی بۆرژوازی و تالانی ئابووری. "ڕاپه‌رینی خانمانی ماڵه‌وه" په‌ره‌ی سه‌ند و له زیاد بوون و دووپات بوونه‌وه‌دا بوو، هه‌روه‌ها گڕی گرت له چه‌ندین شوێنی جیاواز له‌وانه: نه‌مسا، به‌ریتانیا، فه‌ره‌نسا، ئه‌لمانیا.

ئافره‌تانی کرێکار له‌وه تێگه‌یشتبوون ته‌نها ئه‌مه به‌س نی یه په‌یوه‌ندی بپچرێنن له گه‌ل بازاری کوشک یان تاکی بازرگان، له‌وه‌ش تێگه‌یشتبوون به‌م کاره‌یان ناتوانن نرخی بازار بێنه خواره‌وه. پێویسته سیاسه‌تی ده‌وڵه‌ت بگۆڕین. بۆ به‌ده‌ست هێنانی ئه‌مه چینی کرێکار ده‌بێت داخوازی مافی به‌شداری کردن له ده‌نگدان فراوان بکاته‌وه.

پێویسته بریاری ڕۆژی ئافره‌تان له ته‌واوی ووڵاتان ئه‌م شێوه‌یه به‌رێوه بچێت خه‌بات بێت له پێناوی به ده‌ستهێنانی مافی ده‌نگدان بۆ ئافره‌تانی کرێکار. ئه‌م ڕۆژه ده‌بێت ڕۆژی هاوپشتی ئه‌نته‌رناسیونالی بێت له خه‌باتدا بۆ ئامانجی هاوبه‌شمان و ڕۆژی پێداچوونه‌وه‌یه بێت به هێزی ڕێکخراوبوونی ئافره‌تانی کرێکار له ژێر ئاڵای سۆسیالیزمدا.

ئه‌نته‌رناسیونالی یه‌که‌م

ڕۆژی ئافرەتان

بڕیاری کۆنگرەی ئەنتەرناسیونالی دووهەمی ئافرەتانی سۆسیالیست تەنها بڕیارێک نەبوو لە سەر کاغەز، بەڵکو سووربوون بوو لە سەر دەست نیشانکردنی ڕۆژی ئافرەتان لە 19ی مارسی 1911دا ، دانانی ئەم ڕۆژە بڕیارێکی کوێرانە نەبوو. هاوڕێ ئەلمانیەکانمان بۆیە ئەم ڕۆژەیان هەڵبژارد لە بەر ئەوەی ڕۆژێکی مێژووی و گرنگ بوو بۆ پرۆلیتاریای ئەلمانی. 19ی مارس، ڕۆژی شۆڕشی 1848 بوو، مەلیکی پروسیا بۆ یەکەمین جار ناچارە ڕێزدادەنێ بۆ هێزی چەکداری جەماوەری بۆ دوورخستنەوەیان لە ترسی سەرهەڵدانی ڕاپەرینی پرۆلیتاری. لە ناوەڕاستی ئەو پەیمانانەی کە دابووی بە خەڵک دواتر لێ ی پاشگەز بوویەوە، کە سەرەتایەک بوو بۆ بە ڕەسمی ناسینی دەنگدانی ئافرەتان.

دوای 11ی جەنیوەری، تێکۆشان بۆ خۆئامادەکردن و دروستکردنی ڕۆژی ئافرەتان لە ئەلمانیا و نەمسا. ئەوان هەردوو پێکەوە پیلانیان دارشت بۆ خۆپیشاندان، بەڵێن یان دا بە ووتە و بە دەم، هەروەها بە ڕۆژنامەگەری. لە دەوری هەفتەیەک بەر لە ڕۆژی ئافرەتان دوو ڕۆژنامەنووس ڕایانگەیاند: مافی دەنگدانی ئافرەتان لە ئەلمانیا و ڕۆژی ئافرەتان لە نەمسا. وتاری هەمەڕەنگ بوون تەرخان کرابوون بۆ ڕۆژی ئافرەتان..."پەرلەمان و ئافرەتان،" "ئافرەتانی کرێکار و ڕەوشی ئەنجومەنی شارەوانی،" " خانم مانی ماڵەوە چی پەیوەندێکی یان هەیە لە گەڵ سیاسەت؟"، هتد... لێکدانەوەی بەوردی مەسەلەی یەکسانی ئافرەتان لە پەرلەمان و لە کۆمەڵگا دا. تەواوی وتارەکان دەست نیشانی هەمان خاڵ دەکەن: بە تەواوی پێویستە پەرلەمان زیاتر دیموکراتی بکەیەنەوە بە سەپاندنی مافی دەنگدانی ئافرەتان.

لە ساڵی 1911 دا بۆ یەکەمین جار ڕۆژی ئافرەتانی جیهان بەرپاکرا. کە سەرکەوتن و بە دەست هێنانی هەموو ئاواتەکان بوو. لە ئەلمانیا و نەمسا ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار وەکو دەریا بڵقی دەدا و دەلەرزی . لە هەموو شوێنێک کۆبونەوە بەرێدەخرا... لە شارۆچکە بچووکەکان هەتا لە گوندەکان، هۆڵەکان پڕ بوون لە خەڵک، لەوێ داوا لە کرێکارانی پیاو دەکرا جێگاکانیان بدەن بە ئافرەتان.

بە دڵنیاییەوە ئەوە یەکەم جار بوو ئافرەتانی کرێکار نیشانیاندا کە شۆڕشگێڕن. پیاوەکان لە ماڵەوە بوون لە گەڵ منالەکان بۆ جارێک، هەروەها هاوسەرە لە قەفەزنراوەکان دەچوونە کۆبونەوەکان و گەورەترین خۆپیشاندانەکانی سەرشەقام یان بەرێخست کە 30،000 کەس بەشدار بوو. پۆلیس هەولی دەدا

دروشمەکان لە خۆپیشاندەران بستێنێ، بەڵام ئافرەتانی کرێکار ڕووبەڕوویان وەستانەوە. لەم ڕووداوەی هاتە پێش، ئەوەی ئەم خوێن ڕشتنەی ڕاگرت تەنها یارمەتی و هاوکاری پەرلەمانتارە سۆسیالیستەکان بوون.

لە ساڵی 1913دا ڕۆژی ئافرەتانی جیهان گۆڕا بۆ ڕۆژی 8ی ماس. ئەم ڕۆژە دەگەڕێتە بۆ خەبات و تێکۆشانی ئافرەتانی کرێکار.

ئایا ڕۆژی ئافرەتان زەرووری یە؟

ڕۆژی ئافرەتان لە ئەمریکا و لە ئەورووپا ئاکامێکی سەرسام کەری هەبوو. لە ڕاستی دا یەک دانە کەس نەبوو لە پەرلەمانی بۆرژوازی بیر لە ئاسانکاری یەک بکاتەوە بۆ کرێکاران یاخود لیێبرسراوەتی نیشان بدات لە بەرامبەری داخوازی یەکانی ئافرەتان. لەبەر ئەوەی لەو سەردەمەدا بۆرژوازی ترسی نەبوو لە ڕوودانی شۆڕشی سۆسیالیستی.

بەڵام ڕۆژی ئافرەتان چەند شتێکی بە دەست هێنا، لە هەمووی گرنگتر شێوازی وروژاندنی ئەو هاوڕێ ئافرەتانە بوون کە کەمترین کاری سیاسییان دەکرد. ئەمانە کۆمەک نەبوون، بەڵکو هۆشداری یەک بوو بۆ بەشداری کردن لە کۆبوونەوەکان، خۆپیشاندان، پۆستەر، نامیلکە، ڕۆژنامەکان بۆ ڕۆژی ئافرەتان. هەتاکو دواکەوتووترین ئافرەتی کرێکار وای بیر دەکردەوە کە "ئەمە ڕۆژی ئێمەیە، ئەمە ڤیستیڤالی ئافرەتانی کرێکارە" بە پەلە دەچوو بۆ کۆبوونەوەو خۆپیشاندانەکان. دوای هەر یەک لە "ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار"، ئافرەتان زیاتر پەیوەست دەبوون بە پارتە سۆسیالیستەکان و یەکێتی یە کرێکاری یەکان بەرەو پێش دەچوون. ڕێکخراوەکان وەزعیان بەرەو باشتر بوون دەچوو، هۆشیاری سیاسی گەشەی دەکرد.

ڕۆژی ئافرەتان ئەرکێکی تری خستە ڕوو: ئەویش بەهێزکردنی هاوپشتی ئەنتەرناسیونالیستی کرێکاران بوو. لە ڕێورەسمی تایبەتی دا پارتەکانی وڵاتە جیاوازەکان بە گشتی قسەوباسیان ئالوگۆڕ دەکرد: هاوڕێ ئەلمانیەکان دەچوون بۆ بەریتانیا. هاوڕێ ئینگلیزەکان دەچوون بۆ هۆلەند...هتد. یەکێتی چینی کرێکارانی جیهان زیاتر بە هێز دەبوو ئەمەش مانای ئەوەیە خەباتێکی بەهێزی پرۆلیتاری بە گشتی لە بەرەوپێش چوون دایە.

ئەمانە سەرچاوەی تێکۆشانی ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار بوو. تێکۆشانی ئافرەتانی کرێکار لەم ڕۆژەدا کۆمەکی زیاتر دەکات بە هۆشیاری و ڕێکخراوبوونی کرێکارانی ئافرەت. ئەمەش مانای ئەوەیە بەشداری ڕاستەوخۆ بۆ بە سەرکەوتن گەیاندنی ئەم خەباتە لە پێناوی ژیانێکی باشتر بۆ چینی کرێکار.

ڕۆژی کرێکارانی ئافرەت لە ڕووسیا

لە ساڵی 1913 بۆ یەکەمین جار ئافرەتانی کرێکار لە ڕووسیا بەشدار بوون لە "ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار" .ئەو کاتە، کاتی بەرەنگاربوونەوە بوو، کە تیزاریزم دەیویست کرێکاران و جوتیاران ڕاگرێت لە چاوەڕوانی دا. یاخود دەیویست بە هیچ جۆرێک بیر لە مەراسیمی " ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار" بە شێوەی خۆپیشاندان نەکەنەوە. بەڵام ڕێکخراوبوونی ئافرەتانی کرێکار توانیان ئاهەنگی ڕۆژی جیهانی بگێرن. هەردوو ڕۆژنامەی یاسایی چینی کرێکار....پراڤدای بەلشەفیکەکان و لۆچی مەنشەفیکەکان...وتاریان دابەزاد سەبارەت بە ڕۆژی ئافرەتانی جیهان: (5) وتاری تایبەتی یان نووسی لە سەر ئەوانەی جێگایان دیارە لە ناو بزووتنەوەی ئافرەتانی کرێکار، هەروەها پەیام ناردن بۆ هاوڕێیان لەوانە: بیبل و کلارا زکتین.(6)

لەوساڵە شومانەی کە ڕێگە بە کۆبوونەوەکان دەگیرا. بەڵام لە پترۆگراد ئەو کرێکارە ئافرەتانەی کە ئەندامی پارتی بوون کۆری جەماوەریان ڕێکدەخست لە سەر "مەسەلەی ئافرەتان" چوونە ژوورەوە 5 کۆپیکس بوو.ئەم کۆبونەوانە ئەگەر چی نایاسایی بوون، بەڵام هۆڵەکان بە تەواوی جمەیان دەهات لە خەڵک. ئەندامەکانی پارتی باسیان پێشکەش دەکرد. بەڵام ئەم چالاکی یانە "داخران" کۆبوونەوەکان بە خۆراگری کۆتایی یان پێهات کاتێ پۆلیس سەرکوتکەرانە ڕێگەی گرت لە وتەبێژان. هەروەها کەوتە ترساندن و هەرەشە و گرتنی قسەکەرانی کۆبوونەوەکان. مانایەکی مەزن و تایبەتی هەبوو بۆ کرێکارانی جیهان ئافرەتانی ڕووسیا، ئەوان ژیان بەسەری دەبەن لە ژێر دەسەڵاتی سەرکوتکەرانەی تیزاریزم پێویستە پەیوەست بن بە هەر ڕێگەیەک کە بۆیان دەکرێ بۆ گەیشتن و بەرێوەبردنی ڕۆژی ئافرەتانی جیهان. ئەمە پەیامێک بوو بۆ لە خەو هەلسانی ڕووسیا لە ژێر دەسەڵاتی تزاری زیندان و لە سێدارە دان. بێ دەسەڵاتی لە کوشتنی کرێکاران ئازایەتی لە خەبات و خۆپیشاندان.

له ساڵی 1914 دا "ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار" له ڕووسیا باشتر ڕێکخرا. هەردوو ڕۆژنامەی کرێکاران پەیوەست بوونی خۆیان ڕاگەیاند بە مەراسیمەکە. هاورێیانی ئێمه گەڵێک سەختی و دژواریان چەشت بۆ ڕۆژی کرێکارانی ئافرەت . لەبەر دەست تێوەردانی پۆلیس ئەوان نەیان توانی خۆپیشاندان بەرێبخەن.ئەوانەی بەشدار بوون له خۆپیشاندانی "ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار" خۆیان بینییەوە له زیندانەکانی تزاری. هەروەها دواتر زۆربەیان ڕەوانەی باکووری سارد. دروشمی " له پێناوی دەنگدانی ئافرەتانی کرێکار" ئەمە بە سروشتی بووە هۆی ئەوەی بانگەوازێک بێت بۆ ڕامالینی ئوتوکراسی.

ڕۆژی ئافرەتانی جیهان،له دەورانی جەنگی ئیمپریالیستی دا

جەنگی جیهانی یەکەم کۆتایی هات، چینی کرێکار له تەواوی وولاتان بوونه کەرەسەی ئەم جەنگە.(7) ساڵانی 1915-1916 "ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار" له تاراوگە نارازی بوون بەم رەوشە....باڵی چەپی ئافرەتانی سۆسیالیست هەمان تێروانینی پارتی بەلشەفیکی ڕووسیایان هەبوو بۆ گۆڕینی 8ی مارس بۆ خۆپیشاندانی ئافرەتانی کرێکار له دژی جەنگ. بەڵام پارتە سۆسیالیستە هەڵپەرستەکان له ئەلمانیاو له وولاتانی تر، ڕێگر بوون له بەر دەم چالاکی یەکانی ئافرەتانی سۆسیالیست له ڕێکخستنی ئاپۆرە جەماوەری یەکان. هەروەها ڕەتکردنەوەی دانی پاسەپۆرت بە ئافرەتانی سۆسیالیست بۆ وولاتانی بێلایەن له کاتێکدا ئافرەتانی کرێکار داوای کۆبوونەوەی جیهانی یان دەکرد بۆ ئەوەی بە بۆرژوازی نیشان بدەن ئازایەتی و جەسووری هاوپشتی ئەنتەرناسیونالی بەردەوامه.

له ساڵی 1915 دا تەنها له نەرویج توانیان خۆپیشاندانێکی جیهانی بەرپابکەن له ڕۆژی ئافرەتان کە نوێنەری ڕووسیا و وولاتانی بێلایەن ئامادە بوون. ئەوان پێیان وانەبوو رۆژی ئافرەتان ڕێکبخرێ له ڕووسیا له بەر دەسەڵاتی تزاریزم و عەسکەرتاریەت دا.

ئەو ساڵە مەزنەی ،ساڵی 1917 ی مەزن، برسیەتی، ساردی، ناعەدالەتی، جەنگ، بەستەلەکی ئارامی کرێکارانی ئافرەت و ئافرەتانی جووتیاری ڕووسیای شکاند. له

8ی مارسی 1917دا له ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار، ئەوانی ژنانه سەرشەقامەکانی پترۆگراد. ئافرەتان.... بەشێک له کرێکاران، هەروەها بەشێک له خێزانی سەربازان بوون.... داخوازی یەکانیان ئەمانە بوون "نان بۆ منالەکانمان گەڕانەوەی هاوسەرەکانمان له بەرەکانی جەنگ". لەو کاتە یەکلاکەرەوەیەدا خۆپیشاندانی ئافرەتانی کرێکار ترس و هەرەشەی خستە نێو دەسەڵاتداران و بە تایبەتیش هێزی ئاسایشی تیزاری، کە نەیاندەتوانی هیچ کارێک بکەن له دژی یاخیبووەکان، بەڵام سەیریان دەکرد و نەیان دەزانی چ بریارێک دەرکەن. چونکە له بەرامبەری یاندا خەباتی جەماوەری شەپۆلی دەدا وەکو گەردەلولاوی دەریا.

ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار له ساڵی 1917 دا بوو بە ڕۆژێکی له بیر نەچوو له مێژوودا. لەو ڕۆژگارەدا ئافرەتانی ڕووسیا بوون بە مەشخەڵی بەرزکردنەوەی شۆڕشی کرێکاری و هەڵکردنی ئاگری شۆڕش له جیهاندا. شۆڕشی شوبات لەم ڕۆژەدا دەستی پێکرد.

بانگەوازی ئێمە بۆ تێکۆشان

"ڕۆژی ئافرەتانی جیهان"، 10 ساڵ لەمەوبەر پێک هات وەکو کەمپینێک بۆ یەکسانی سیاسی بۆ ئافرەتان و خەبات کردن بۆ سۆسیالیزم. ئەم ئامانجانە بە دەست هاتن له ڕێگای چینی کرێکاری ئافرەتی ڕووسیا. له کۆماری سۆڤیەتی ئافرەتانی کرێکار و جوتیاران پێویستی یان بەوە نەبوو خەبات بکەن بۆ مافی دەنگدان یاخود مافە مەدەنی یەکان. ئەوان هەر ئەو کات ئەم مافەیان بە دەست هێنابوو. کرێکارانی ڕووسیا و ئافرەتانی جووتیار هاونیشتیمانی یەکسانن.......دەسەڵاتیان بە دەستەوەیە ئەوەش کارەکانی ئاسان کردوون بۆ تێکۆشان بۆ ژیانێکی باشتر. مافی دەنگدان بەشێکە له سۆڤیەت و تەواوی ڕێکخراوەکان.(8)

ئەم مافانە بە تەنها بەس نیە. ئێمە پێویستە فێر بین چۆن ئەم مافانە بەکاربێنین، مافی دەنگدان چەکێکە پێویستە فێری بین چۆن بە قازانجی خۆمان بەکاری دەهێنین، بۆ شتی بەکەڵک و کۆماری کرێکاری. له ماوەی 2 ساڵ دەسەڵاتی سۆڤیەتی دا ژیان بە تەواوەتی هەمووی نەگۆڕاوە، ئێمە له پرۆسەی خەبات داین بۆ گەیشتن بە کۆمۆنیزم هەروەها ئێمە له دونیایەک دەژین هێشتا تاریکی و

سەرکوتکردنی رابردوو لە ناو نەچووە. کۆتی خێزان، کاری نێومالّی ئافرەتان، لەشی فرۆشی قورسای زۆری هەیە لە سەر ئافرەتانی کرێکار. ئافرەتانی کرێکار و ئافرەتانی جووتیار کاتێ دەتوانن رزگاریان بێت لەم هەلومەرجە و یەکسانی هەمەلایەنە بە دەست بێنن لە ژیانی خۆیاندا، نەک تەنها لە یاسا، ئەگەر هەرچی هێز و توانایان هەیە بیخەنە کار بۆ گواستنەوەی رووسیا بۆ کۆمەلّگایەکی کۆمۆنیستی.

بۆ هاتنی بە خێرایی ئەم رۆژە، ئێمە پێویستە یەکەمین شت تێکشکانی ئابووری رووسیا راست کەینەوە . ئێمە پێویستە بیر لە رێگا چارەیەک بکەینەوە بۆ ئەم دوو ئەرکە راستەوخۆیە... بنیاتنانی بە چاکی رێکخستنی هێزی هۆشیاری سیاسی کرێکاران و دووبارە بنیاتنانەوەی هێلی هاتوچۆ. ئەگەر هێزی کرێکاران بجولێ بە شێوەیەکی باش ئێمە سەرکەوتن بە دەست دێنین جارێکی تر دەبینەوە خاوەن شەمەندەفەری هەلّمی: شەمەندەفەری هاتوچۆ دەست بەکاردەکاتەوە. ئەمەش مانای ئەوەیە کرێکارانی ئافرەت و کرێکارانی پیاو نان وداری سوتان بە دەست دێنن.

گەرانەوەی هێلی هاتوچۆ بۆ قۆناغی ئاسایی سەرکەوتنی کۆمۆنیزم خێرا دەکات. هەروەها سەرکەوتنی کۆمۆنیزم بەندە بە تەواو بوونی بنچینەیی یەکسانی هەمەلایەنەی ئافرەتان. بۆیە پێویستە پەیامی "رۆژی ئافرەتانی کرێکار" ئەم سالّ ئەوە بێت: کرێکارانی ئافرەت، ئافرەتانی جووتیار، دایکان، هاوسەرەکان، خوشکەکان، ئەو هەموو تێکۆشانەی یارمەتی کرێکاران و هاوریان نیگەرانیەکان هەرەس پێ دێنی سەبارەت بە شەمەندەفەری هاتوچۆ و دووبارە بنیاتنانەوەی هێلی هاتوچۆ. هەموومان لە تێکۆشان داین لە پێناوی بە دەست هێنانی نان و داری سوتاندن و کەرەستەی خاو."

سالّی رابردوودا دروشمی رۆژی کرێکارانی ئافرەت ئەمە بوو."هەموو شتێ لە پێناوی سەرکەوتنی بەرەی سوور"(9). ئێمە ئێستا بانگەوازی کرێکارانی ئافرەت دەکەین بێنە مەیدان بۆ نیشاندانی هێزی خۆیان لە بەرامبەر بەرەی زەردی تازە.....بەرەی کرێکاری! سوپای سوور دوژمنی دەرەکی تێک شکاند لە بەرئەوەی رێکخراوبوو، بە دیسپلین بوو هەروەها ئامادە بوو بۆ قوربانی دان بەخۆ. لە گەل رێکخستن. کاری زۆر، دیسپلین، هەروەها قوربانی دان بەخۆ، کۆماری کرێکاران هەرەس پێهێنانی دوژمنی ناوخۆ بوو....لە جێ چوونی هێلی هاتوچۆ و ئابووری،

برسیەتی، ساردی، نەخۆشی. "هەموو یەکێک بۆ سەرکەوتنی بەرەی بێ خوێن ڕشتنی کرێکاران! هەموو یەکێک بۆ ئەم سەرکەوتنە!"

ئەرکە تازەکان لە ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار

شۆڕشی ئۆکتۆبەر یەکسانی دا بە ئافرەتان لە گەل پیاوان تارادەی پێویستی مافە شارستانی یەکان. ئافرەتانی پرۆلیتاری لە ڕووسیا چەند ساڵ لەمەوبەر دەیان نالاند بە دەست بەدبەختی و چەوسانەوە، بەڵام ئێستا لە کۆماری سۆفیەتی دا دەتوانن بە شانازی یەوە نیشانی هاورێیانی یان بدەن لە وولاتانی تر ڕێبازی یەکسانی سیاسی لە گرەوی بنیاتنانی دەسەلاتی پرۆلیتاریا و دەسەڵاتی شوراکانە.

ئەم حالەتە لە وولاتە سەرمایەدارەکانی تر جیاواز بوو، لەوێ هێشتا ئافرەتان زیاد لە پێویست کار دەکەن و بێ بەشن. لەم وولاتانەدا دەنگی ئافرەتان کزەو مردووە. لە راستی دا لە وولاتانی بێلایەن .... لە نەرویج، فەرەنسا، فینلەند، لە هەندێ وولاتانی ئەمریکای باکوور......ئافرەتان مافە شارستانی یەکانیان بە دەست هێناوە هەتا پێش دەست پێکردنی جەنگیش (10)

لە ئەلمانیا، دوای رووخانی قەیسەرو بنیاتنانی کۆماری بۆرژوازی، سەرکردایەتی کردنی ناوەندی(11) لە 36 ئافرەت کە چوونە ناو پەرلەمان..... بەڵام یەک دانەشیان کۆمۆنیست نەبوون.

لە ساڵی 1919، لە بەریتانیا ئافرەتانێک بۆ یەکەم جار بوو بە ئەندامی پەرلەمان، بەڵام ئەو کەسە کێ بوو؟ ئەو (خانمە) ئەمەش مانای ئەوەیە مولکدار یان ئەرستۆکرات بوو.(12)

لە فەرەنسا، هەروەها مەسەلەیەک هاتە پێشەوە دواتر درێژکرایەوە بۆ مافی دەنگدانی ئافرەتان.

بەڵام چۆن ئەم مافانە بە کاردێنین بۆقازانجی ئافرەتانی کرێکار لە چوارچێوەی پەرلەمانی بۆرژوازی؟ لە کاتێک دا دەسەڵات لە دەستی سەرمایەدارەکان و مولکدارەکان دا بێت، بە هیچ جۆرێک مافە سیاسیەکان ناتوانی ئافرەتانی کرێکار

بپارێزێ لە جێگاو شوێنی کۆیلەتی یان لە ماڵ و لە کۆمەڵگە. بۆرژوازی فەرەنسی ئامادەیە بەرتیلێکی تر فرەدەن بۆ چینی کرێکار، لە ترسی گەشەسەندنی بیروباوەری بۆلشەفیکەکان لە نێو کرێکاران: ئامادە بوون مافی دەنگدان بدەن بە ئافرەتان.(13)

مستەر بۆرژوازی سێڕ....کاتت بەسەر چوو!

دوای ئەزموونی شۆڕشی ئۆکتۆبەڕ لە ڕووسیا، بە تەواوی ڕۆشنە بۆ ئافرەتانی کرێکار لە فەرەنسا، بەریتانیا هەروەها لە وولاَتانی تر تەنها دەسەلاَتی چینی کرێکاران، دەسەلاَتی شوراکان زامنی پاراستنی یەکسانی هەمەلایەنەیە. گەورەترین سەرکەوتنی کۆمۆنیزم پچران و هێنانە خوارەوەی دەسەلاَتی دونیای کۆنە.........ئەگەر ئەرکی " ڕۆژی جیهانی ئافرەتانی کرێکار " لە دەورانی پێش ئێستا لە بەرامبەر دەسەلاَتدارانی بالاَی پەرلەمانی بۆرژوازی خەبات بوو لە پێناوی مافی دەنگدانی ئافرەتان، ئەوە ئەرکی ئێستای چینی کرێکار بریتی یە: لە ڕێکخستنی ئافرەتانی کرێکارە لە دەوری دروشمی ئەنتەرناسیونالی سێیەم. گوێ لەم بانگەوازەی ڕووسیا بگرن..

" ئافرەتانی کرێکار لە سەرتاسەری دونیا! خۆتان ڕێکخەن و بەرەیەکی یەکگرتووی پرۆلیتاری بنیاتبنێن بۆ تێکۆشان لە دژی ئەوانەی ئەم جیهانە تالاَن دەکەن! بروخێ پەرلەمانتاریزمی بۆرژوازی! پیرۆز بێت دەسەلاَتداری شوراکان! لەناوچێت نایەکسانی و چەوساندنەوە لە نێوان ئافرەت و پیاودا! ئێمە لە خەبات داین لە گەل کرێکاران بۆ سەرکەوتنی کۆمۆنیزمی ئەنتەرناسیونالی!"

ئەم بانگێشە بۆ یەکەم جار لە ناوەندی هەوالەکانی نەزمی نویٚ، لە بەرەکانی شەری ناوخۆ دەبیسترا، وە دەنگە ژێکانی دلّی ئافرەتانی کرێکاری وولاّتانی تری دەدا. ئافرەتانی کرێکار گویٚ دەگریٚ و بروا دەکا بەوەی ئەم بانگێشەیە راستە. تاوەکو ئەم دواییانەش بروایان وا بوو کە ئەگەر توانیان چەند نوێنەرێک بنێرن بۆ پەرلەمان، ژیانیان ئاسانتر دەبێت وە زیاتر بەرگەی ستەمکاری سەرمایەداری دەگرن. ئێستا پێچەوانەکەی دەزانین.

تەنها بە لە ناوچوونی سەرمایەداری و بنیاتنانی دەسەلاّتی شوراییی دەتوانین خۆمان بپارێزین لە دونیای پڕ لە زولّم و، شەرمەزاری و نایەکسانی ئەم ژیانە بۆئافرەتانی کرێکار لە وولاّتە سەرمایەدارەکان زۆر قورس کردووە. "ڕۆژی ئافرەتانی کرێکار" وەرچەرخانە لە خەبات کردن لە مافی دەنگدانی ئافرەتان بەرەو ڕۆژێکی جیهانی بۆتێکۆشانی هەمەلایەنە و رەهای رزگاری ئافرەتان، ئەمەش مانای تێکۆشانە بۆ سەرکەوتنی شوراکان و کۆمۆنیزم!

- بروخیٚ دونیای هەژاری و دەسەلاّتی سەرمایە!
- لە ناوچێت نایەکسانی، بیٚ مافی و چەوساندنەوەی ئافرەتان.....میراتی بۆرژوازی جیهانی!
- بۆ پێشەوە بەرەو یەکێتی ی جیهانی نێوان کرێکارانی ئافرەت و کرێکارانی پیاو لە خەباتدا لە پێناوی دەسەلاّتی کرێکاران......کرێکارانی هەردوو ڕەگەز!

کورتەیەک لە ژیاننامەی سیاسی ئەلێکسەندرا کۆلنتای

ئەلێکساندرا کۆلنتای (1872-1952)

لە سالّی 1890 پەیوەندی کردووە بە پارتی کرێکارانی سۆسیالیستی دیموکراتی ڕووسیا، هەلّسووراو بووە لە بزووتنەوەی ئافرەتانی

سۆسیالیستی جیهانی، بەر لەساڵی 1914 ئەندامی مەنشەفیکەکان بووە. لە ساڵی 1917دا بووە بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی (بەلشەفیەکان) و کۆمیسیاری خۆشگوزەرانی کۆمەڵایەتی لە دەوڵەتی سۆڤیەتی. لە گەل بۆخارین بووە لە فراکسیونی "کۆمۆنیزمی چەپ"، دژی ڕیکەوتننامەی ئاشتی بریست لیتۆفیسک، یەکێک بووە لە سەرکردەکانی " ئۆپۆزسیۆنی کرێکاریی" پۆستی کاری دیبلۆماتیکی پیسپردراوە لە مەکسیکۆ و لە وولاتانی ئەسکەندەناڤی. هاوسۆزی هەبوو لە گەل "ئۆپۆسیۆنیی چەپ" دواتریش گونجا لە گەلیان.

Notes

1. Tsarist Russia still used the old "Julian" calendar of the Middle Ages, which was 13 days behind the "Gregorian" calendar used in most of the rest of the world. Thus March 8 was "February 23" in the old calendar. This is why the revolution of March 1917 is called "the February revolution" and that of November 1917 "the October revolution.".[RETURN TO TEXT]

2. [RETURN TO TEXT]

3. Clara Zetkin was a leader of the German socialist movement and the main leader of the international working women's movement. Kollontai was a delegate to the international conference representing the St. Petersburg textile workers.[RETURN TO TEXT]

4. This is not accurate. The vast majority of unskilled workers in England, France and Germany could not vote. A smaller percentage of working class men in the United States could not vote -- in particular immigrant men. In the South of the US black men were often prevented from voting. The middle class suffrage movements in all the European countries did not fight to give votes to either working class women or men.[RETURN TO TEXT]

5. At its 1903 Congress, the Russian Social Democratic Labor Party divided into two wings, the Bolsheviks (which means "majority" in Russian) and the Mensheviks (which means "minority). In the period between 1903 and 1912 (when the division became permanent) the two wings worked together, unified for a while, split again. Many socialists, including entire local organizations, worked with both wings or tried to stay neutral in the disputes. Kollontai, an active socialist and fighter for women's rights since 1899, was at first independent of the factions, then became a Menshevik for several years. She joined the Bolsheviks in 1915 and became the only woman member of their central committee. She also served as Commissar of Welfare of the Soviet Republic and head of the Women's Section of the Bolshevik Party.[RETURN TO TEXT]

6. August Bebel (1840-1913) was a leader of the German Social-Democratic Party. He was a well-known supporter of the women's movement and author of a classic book on Marxism and women (*Die Frauenfrage,* translated into English as *Woman Under Socialism,* which has been translated into many languages.[RETURN TO TEXT]

7. When war broke out in 1914, there was a massive split in the international socialist movement. The majority of the Social Democrats in Germany, Austria, France and England supported the war. Other socialists, such Kollontai, Lenin, the Bolshevik Party and Trotsky in Russia, Clara Zetkin and Rosa Luxemburg in Germany and Eugene Debs in the United States, to name some of the leaders, denounced the pro-war socialists for being traitors to the working class and to the fight for a workers' revolution.[RETURN TO TEXT]

8. The word "soviet" means "council." Soviets, or workers' councils, are democratic bodies in which delegates are elected in factory and neighborhood meetings and are controlled by their sister and brother workers. The representatives of the soviets must report back to their constituency and are subject to immediate recall.[RETURN TO TEXT]

9. After the working class seizure of power in October/November 1917, the Russian workers' state was faced with two major

problems. One was an invasion by thirteen countries, including the United States; the second was resistance by the pro-monarchist and pro-capitalist elements in Russia. Primarily under the direction of Leon Trotsky, the soviets created a workers and peasants army, the Red Army, which defeated the forces of counterrevolution.[RETURN TO TEXT]

10. Women had won the right to vote in several of the United States prior to World War I. A federal amendment guaranteeing all women over 21 the right to vote was passed on August 26, 1920. It was not until the 1960s that the last legal barriers to working class people voting in the United States were abolished.[RETURN TO TEXT]

11. The "compromisers" Kollontai is referring to are the Social Democratic leaders who formed a new capitalist government in Germany after the fall of the Kaiser in 1918. They actively supported counterrevolution after coming to office.[RETURN TO TEXT]

12. While the aristocratic Lady Astor was indeed the first woman to serve in the British parliament, the first woman *elected* to parliament was the Irish revolutionary Constance Markievicz. Together with other members of the Sinn Fein party, she refused to take her seat in the imperial parliament.[RETURN TO TEXT]

13. French women did not finally get the vote until after World War II.[RETURN TO TEXT]